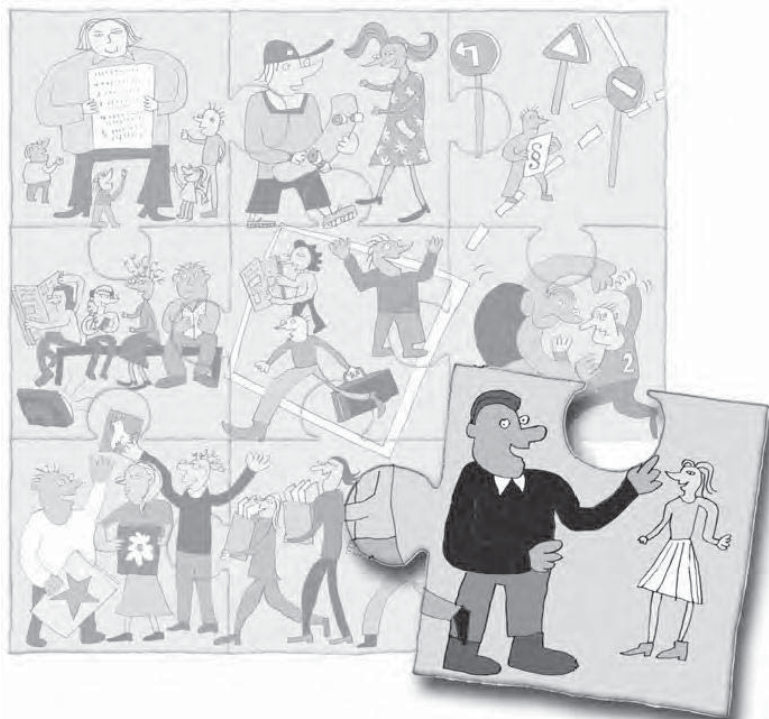

ТЕМА 2

Рамноправност

Дали си ти порамноправен од мене?

2.1. Разлики и сличности

Дали сум јас рамноправен? Дали сум јас различен?

2.2. Приказната на Весна

Како би реагирале, ако ова требаше нам да ни се случи?

2.3. Рамноправност помеѓу мажите и жените

Како би требало да ги третираме мажите и жените?

2.4. Социјална правда

Како би требало да ја совладаме нерамноправноста?

ТЕМА 2: Рамноправност

Дали си ти порамноправен од мене?

Рамноправноста, како концепт, признава дека секој, без разлика на возраст, пол, род, религија, етничка припадност, итн. – ги поседува истите права.

Преамбулата, во Универзалната декларација за човекови права, започнува со зборовите: „Признавањето на неделивиот дигнитет и еднаквите и неутуѓиви права на сите припадници на човековото семејство е основата на слободата, правдата и мирот во светот.“ Концептот на граѓанство не може да биде одделен од прашањата за рамноправноста. Постоенето на нерамноправност, во или помеѓу општествата, го попречува ефективното граѓанство. Оттаму и идејата дека рамноправноста е основата на образованието за демократско граѓанство. Како таква, оваа идеја мора да се занимава со прашањето за еднаквоста и треба да ги оспособи поединците да делуваат против сите форми на дискриминација.⁶

Разновидноста подразбира движење од идејата за толеранција до основното почитување и ценење на разликите. Тоа е во средиштето на идејата на плурализмот и мултикултурализмот, а како таква е камен темелник на ОДГ. Според тоа, ОДГ мора понатаму да вклучи можности за истражување на перцепциите и да се справува со предрасудите и стереотипите. Исто така, треба да има за цел да обезбеди почитување и прифаќање на разликите во рамките на локалните, националните, регионалните и интернационалните заедници.⁷

На многу начини, солидарноста може да се гледа како капацитет на поединците да се движат зад некој нивен простор, како и да препознаат и да имаат волја да делуваат во одбраната и промовирањето на правата на другите. Тоа е, исто, клучна цел на ОДГ, затоа што се бара начин да им се обезбедат знаења, вештини и вредности на поединците, кои им се потребни за целосно живеење во нивните заедници. Како што е подвлечено порано, чинот на солидарност е блиску поврзан со идејата за делување. Како и да е, солидарноста е малку и менталитет, а малку и збир на однесувања.⁸

Предрасудата е суд, кој ние го создаваме за некој човек или луѓе, без вистински да ги познаваме. По карактер, предрасудите можат да бидат негативни или позитивни. Тие се научени, како дел од нашиот процес на социјализација и многу е тешко да се модифицираат или да се искоренат. Поради тоа, многу е важно ние да бидеме свесни за нивното постоење.

Дискриминацијата може да биде практикувана на директен или индиректен начин. Директната дискриминација се карактеризира преку намерата за дискриминирање на еден човек или група, како што е примерот со едно биро за вработување кое одбива да вработи Ром или пак градежна компанија која не

⁶ Од „Речник на термини за образование за демократско граѓанство“, Karen O’Shea, Совет на Европа, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

⁷ Исто

⁸ Исто

сака да продава станови на емигранти. Индиректната дискриминација се фокусира на ефектот од политиките или мерките. Тоа се случува кога очигледно неутрална одредба, критериум или практика ја става личноста или одредено малцинство во навистина неповолна состојба, во споредба со другите. Примерите може да се протегаат од минималното покачување на барањата на пожарникарите (кои можат да исклучат повеќе женски од машки кандидати), до некоја стоковна куќа која не најмува луѓе со долги здолништа, или владина канцеларија или училишна одредба која забранува влез или посета на луѓе кои носат шами на главата. Овие правила, очигледно неутрални во согласност со етничката припадност или религијата, можат непропорционално да ги стават во неповолна состојба членовите на одредени малцинства или религиозни групи, кои носат долги здолништа или шами на главата.⁹

Терминот „род“ се однесува на социјално конструираните улоги на мажите и жените, кои им се додаваат врз основа на нивниот пол. Родовите улоги, според тоа, зависат од одреден социо-економски, политички и културолошки контекст и тие се засегнати и од други фактори, вклучувајќи ги расата, етничката припадност, класата, сексуалната ориентација и возраста. Родовите улоги се научени и широко варираат во самата култура и помеѓу културите. За разлика од личниот, биолошки пол, родовите улоги можат да се менуваат.¹⁰

Економските и социјалните права, главно, се занимаваат со потребните услови за целосен развој на поединецот и обезбедување на соодветен животен стандард. Често наречени „втора генерација“ на човековите права, овие права потешко се применуваат, ако се земе предвид дека тие се зависни од расположливите ресурси. Тие ги вклучуваат правата, како што се правото на работа, право на образование, право на слободно време и право на соодветен животен стандард. Овие права меѓународно се подвлечени во Договорот за економски и социјални права, кој беше прифатен од Собранието на Обединетите нации во 1966 година.¹¹

Различни луѓе имаат различни мислења и ставови кога се доаѓа до прашањето како општеството би требало да се справува со прашањата за социјалната правда. Овие мислења и ставови можеме пошироко да ги поделиме во три категории:

– Дарвинисти, луѓе кои чувствуваат дека поединците се целосно одговорни за нивните сопствени проблеми и би требало да бидат оставени сами на себе во справувањето со нив. Тие веруваат дека на луѓето им е потребен поттик, па тие ќе се трудат повеќе. Дарвинистите се стремат да стојат настрана од арената на социјалната политика.

– Сочувствувачи, луѓе кои чувствуваат сочувство за оние кои страдаат и сакаат да сторат нешто за да им ја олеснат болката. Тие повеќе ги гледаат социјалните и економските права како цели на една посакувана политика, отколку како

⁹ Од „Речник на термини за образование за демократско граѓанство“, Karen O’Shea, Совет на Европа, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

¹⁰ Исто

¹¹ Исто

човекови права. Ова често се јавува како резултат во еден поддржувачки пристап кон луѓето кои искусуваат тешки социјални услови.

– Баратели на правда, луѓе кои се загрижени дека некои луѓе неправедно се третирали, пошироко како резултат од некои одлуки на владата. Тие веруваат дека мора да ги променат политичките и економските системи, така што луѓето нема да бидат принудени да живеат во сиромаштија.¹²

¹² Преземено од „Должност без граници. Човековите права и глобалната социјална правда“, Меѓународен Совет за политика на човекови права.

ТЕМА 2: Рамноправност

Дали си ти порамноправен од мене?

Наслов на часот	Цели на учењето	Задачи за ученицит	Материјали	Метод
Час 1: Разлики и сличности	<p>Учениците можат да ги објаснат рамноправноста и разликите помеѓу луѓето.</p> <p>Учениците ќе ги почитуваат и рамноправноста и разликата.</p>	<p>Учениците откриваат разлики и сличности помеѓу луѓето.</p> <p>Учениците дискутираат за некои последици, ако некој биде различен.</p>	<p>Тетратки или листови хартија и пенкала за индивидуална работа.</p> <p>Продолжената активност не е задолжителна, но на групите ќе им бидат потребни големи листови хартија и маркери, ако наставникот се одлучи за тоа.</p>	<p>Индивидуална работа и работа во мали групи.</p>
Час 2: Приказната на Весна	<p>Учениците стануваат свесни за предрасудите и дискриминацијата во општеството.</p> <p>Учениците се способни да го сфатат гледиштето на жртвите на дискриминацијата.</p>	<p>Учениците дискутираат случај на дискриминација и го споредуваат со ситуацијата во нивната земја.</p>	<p>Незадолжително, копија од материјалот за учениците 2.1.</p>	<p>Групна работа базирана на текст.</p>
Час 3: Рамноправност	<p>Учениците се способни да реагираат во</p>	<p>Учениците размислуваат како тие, а и</p>	<p>Копија од една приказна од</p>	<p>Работа во мали групи.</p>

понеѓу мажите и жените	ситуации на дискриминација.	општеството во целина, ги третираат жените.	материјалот за учениците 2.2 за секоја група од четири или пет ученици.	
Час 4: Социјална правда	Учениците стануваат свесни за дискриминацијата поврзана со родот во општеството.	Учениците ги дискутираат прашањата за дистрибутивната правда. Учениците повторно размислуваат за целата тема.	Копии од материјалот за учениците 2.3. поделен на делови за секој пар ученици (незадолжително).	Работа во парови, критичко мислење.

Час 1

Разлики и сличности

Дали сум јас рамноправен? Дали сум јас различен?

Цел на учењето	Учениците можат да ги објаснат рамноправноста и разликите помеѓу луѓето. Учениците ќе ги почитуваат и рамноправноста и разликата.
Задачи за учениците	Учениците откриваат разлики и сличности помеѓу луѓето. Учениците дискутираат за некои последици, ако некој биде различен.
Материјали	Тетратки или листови хартија и пенкала за индивидуална работа. Продолжената активност не е задолжителна, но на групите ќе им бидат потребни големи листови хартија и маркери, ако наставникот се одлучи за тоа.
Метод	Индивидуална работа и работа во мали групи. Пленарна дискусија.

Часот

Учениците формираат групи од по четири или пет. На секоја група ѝ е потребен лист хартија и пенкало.

Наставникот објаснува дека тој/таа ќе им постави бројни прашања на кои учениците мора да одговорат со „да“ или „не“. Во подготовка на тоа, учениците се замолуваат хоризонтално да ги напишат буквите од А до Њ, по азбучен ред, оставајќи доволен простор помеѓу нив. Наставникот може да го направи истото на таблата.

Пример

Прашања: А Б В Г Д Ѓ

Одговори: 1 0 1 0 1

Потоа, наставникот поставува серија на прашања (од А до Њ) од листата А, а учениците ги запишуваат индивидуално нивните одговори, во форма 1 („да“) или 0 („не“). Наставникот им кажува на учениците дека дури и да се двоумат за некој од нивните одговори, од нив се очекува да го запишат одговорот за кој мислат дека е најточен.

Листа А	Листа Б
А. Дали си жена?	А. Дали постојано се чувствуваш среќен/на?
Б. Дали имаш посетено повеќе од една странска земја?	Б. Дали имаш нокти на твоите прсти?
В. Дали ти се допаѓа да учествуваш во некој спорт?	В. Дали си способен/на да размислуваш малку повеќе?
Г. Дали свириш на музички инструмент?	Г. Дали те роди мајка ти?
Д. Дали имаш кафеави очи?	Д. Можеш ли да леташ без да користиш опрема (како што може птицата)?
Ѓ. Дали твоите баба и дедо се сеуште живи?	Ѓ. Можеш ли да живееш без да пиеш нешто?
Е. Дали носиш наочари?	Е. Дали дишеш?
Ж. Дали ти се допаѓа да бидеш надвор во селска средина?	Ж. Дали постојано живееш под вода?
З. Дали си ти повеќе тивка личност?	З. Дали имаш некакви чувства?
С. Дали си висок/а (повеќе од просечното?)	С. Дали твојата крв е зелена?
	И. Дали некогаш имаш паднато?

И. Дали си вообичаено тажна личност (повеќе од просечното?)	Ј. Можеш ли да гледаш низ сидови?
Ј. Дали лесно настинуваш?	К. Можеш ли да комуницираш со другите?
К. Дали сакаш патувања?	Л. Дали ти се допаѓа убаво време?
Л. Дали ти се допаѓа одењето на фризер?	Љ. Дали повеќе сакаш да не запознаваш луѓе?
Љ. Дали ти се допаѓа работата на компјутери?	М. Дали имаш јазик?
М. Дали се плашиш од височини?	Н. Можеш ли да одиш врз вода (како што можат некои инсекти)?
Н. Дали повеќе ти се допаѓа кафеаво отколку сино?	Њ. Дали понекогаш се чувствуваш уморно?
Њ. Дали сакаш цртање/сликање?	

Наставникот повикува по еден претставник од секоја група да ги запише нивните одговори од листата А на таблата. Потоа, наставникот ги замолува учениците да погледнат во дадените одговори и накратко да ги споредат со сопствените одговори. Дали тие гледаат разлики помеѓу одговорите? Можат ли тие да сумираат некои од разликите помеѓу нив?

Потоа, наставникот ги замолува учениците да одговорат на наредната серија прашања, овој пат земени од листата Б. Повторно, по еден претставник од секоја група ги запишува нивните одговори на таблата, под буквите од азбуката.

Зошто, овој пат, речиси и нема разлика помеѓу групите? Наставникот потоа ги замолува учениците, ако можат, да додадат повеќе работи кои им се заеднички на повеќето од нив.

За продолжената активност, наставникот ѝ дава на секоја група голем лист хартија и маркер. Нивна задача е следново:

1. Најди три примери, секој со ситуации, каде што е пријатно да се биде сличен со другите луѓе. Наведи ги причините зошто мислиш дека е пријатно да се биде сличен.
2. Најди три примери, секој со ситуации, каде што е пријатно да се биде различен од другите луѓе. Наведи ги причините зошто мислиш дека е пријатно да се биде различен.

Ако е потребно, наставникот покажува како мисловната рамка дава структура на резултатите на учениците.

Ситуации каде што е пријатно да се биде сличен	Зошто?
a)	a)
б)	б)
в)	в)

Ситуации каде што е пријатно да се биде различен	Зошто?
a)	a)
б)	б)
в)	в)

Потоа, наставникот ги замогува групите да најдат по три примери на ситуации, во кои не е пријатно да се биде различен од другите. И повторно, тие треба да дадат причини зошто мислат дека ова би можело да биде случај. Каков вид на чувства создава тоа?

Ситуации каде што е непријатно да се биде различен	Зошто?
a)	a)
б)	б)
в)	в)

Потоа, наставникот ги прашува учениците кои групи на „различни“ луѓе понекогаш се лошо третирани и од кого.

Групи на луѓе кои понекогаш се лошо третирани	Од кого?
a)	a)
б)	б)
в)	в)

Наставникот ја замогува секоја група да ги презентира нивните одговори. Одделението понатаму ќе истражува кои права можат да бидат прекршени во

презентираните случаи. За таа цел, на групите им се дава копија од материјалот за учениците 5.2: Листа на човекови права.

Час 2**Приказната на Весна**

Како би реагирале, ако ова требаше нам да ни се случи?

Цел на учењето	Учениците стануваат свесни за предрасудите и дискриминацијата во општеството. Учениците се способни да го сфатат гледиштето на жртвите на дискриминацијата. Учениците се способни да реагираат во ситуации на дискриминација.
Задачи за учениците	Учениците дискутираат случај на дискриминација и го споредуваат со ситуацијата во нивната земја.
Материјали	Копии од материјалот за учениците 2.1. (со прашања) за секој ученик.
Метод	Групна работа базирана на текст.

Концептуално учење

Дискриминацијата е распространета форма на однесување во општеството. Во дискриминацијата не е вклучена само власта, туку и многу други тела и поединци, исто така. Со започнувањето на една вистинска приказна за дискриминацијата, часот им дава можност на учениците да го искажат нивното однесување.

Часот

Наставникот може или да ја прочита гласно копијата од материјалот за учениците 2.1 или да им даде по една копија на учениците и тие сами да си прочитаат.

Приказната на Весна

Весна, една Ромка, кажува што ѝ се случило нејзе:

„Видов оглас за работа, за работно место асистент за продажба, на излогот од една продавница за облека. Ним им требаше некој помеѓу 18 и 23 години. Јас имам 19, па влегов и ја прашав менаџерката во врска со работата. Таа ми рече да се вратам за два дена, бидејќи сеуште не аплицирале доволно луѓе.

Се вратив два пати и секогаш ми беше кажувана истата работа. Приближно една недела подоцна, отидов повторно во продавницата. Огласот за работа сеуште беше на излогот. Менаџерката беше премногу зафатена да ме прими, но ми беше кажано дека празното работно место е пополнето.

Откако заминав од продавницата, јас бев многу вознемирена така што замолив една пријателка, која не е Ромка, да оди и да праша за работата. Кога таа излезе надвор, рече дека ја замолиле да отиде на интервју во понеделник.“

Откако сите ученици ќе ја слушнат или прочитаат приказната, наставникот ги дели учениците на групи од четири или пет и ги замолува да дискутираат за следните прашања (материјалот ги вклучува и овие прашања; ако наставникот усно ја презентира приказната, тој/таа би требало да ги запише прашањата на таблата или на флип чарт):

1. Како би се чувствувал/а ако ти се случеше тебе тоа што ѝ се случи на Весна? Како би реагирал/а ако твојот пријател/ка ти кажеше дека е повикан/а на интервју?
2. Што мислиш, зошто менаџерката на продавницата се однесуваше на овој начин? Дали ова го сметаш за форма на дискриминација? Зошто (или зошто не)?
3. Што би можела Весна да стори за тоа? Дали мислиш дека таа би можела да ја промени ситуацијата? Што би направиле другите луѓе да се на нејзино место?
4. Дали очекуваш законот да стори нешто за ваква ситуација? Што би требало да вели законот?

5. Дали би можело ова истото да се случи и во твојата земја? Ако може, кои групи би биле засегнати?

Наставникот ги прашува групите за нивните почетни одговори на прашањата. Ова може да се направи со прашување на секоја група по едно прашање или прашување на групите за кратки одговори на повеќе од едно прашање.

Потоа, наставникот им кажува на учениците дека приказната на Весна, всушност, се случила пред повеќе од една деценија, а подоцна, кога била запрашана за причината за нејзиното однесување, менаџерката на продавницата рекла:

Одговорот на менаџерката

„Јас почувствував дека на Весна ќе ѝ биде тешко да работи овде, поради далечината, поради која ќе требаше да патува до работа секој ден. Тоа би било патување од осум километри со два автобуса. Водењето на продавницата би станало тешко, ако персоналот секогаш доцни. Јас повеќе би сакала да вработам некого од оваа област. Лицето кому му ја дадов работата изгледа сосема во ред.“

Наставникот им кажува на учениците дека Европската конвенција за човекови права (член 14) го констатира следното: „Уживањето на правата и слободите, четвртата група во оваа конвенција, ќе се обезбеди без дискриминација по секоја основа, како што е пол, раса, боја, јазик, религија, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, здружување со националните малцинства, имот, раѓање или друг статус“; а член 2, од Универзалната декларација за човекови права, вели: „Секому се дадени сите права и слободи, четвртата група во оваа декларација, без разлика на секаков вид, како што е раса, боја, пол, јазик, религија, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, имот, раѓање или друг статус.“

Наставникот, потоа, ги прашува учениците што значат овие текстови во врска со ситуацијата на Весна. За крај на часот, наставникот им кажува на учениците како заврши приказната на Весна во реалноста.

Заклучок за приказната на Весна

„Весна го изложи нејзиниот случај до специјален европски суд, кој го применува законот за дискриминација. Судот се согласил дека таа била дискриминирана. Неколку други луѓе, кои живееле подалеку од продавницата, биле испрашувани. Девојката, која ја добила работата, имала само 16 години, бела девојка и живеела на иста далечина од продавницата, како и Весна. Продавницата морала да ѝ даде пари на Весна за повреда на нејзините чувства.“

Како следна активност, наставикот ги замолува учениците да напишат писмо до менаџерката на продавницата или до градоначалникот на градот. Тој/таа им помага да напишат и писмо од личен аспект и од аспект на Европскиот суд за човекови права. Важно е дека целото одделение би требало да ги види овие писма, па и дискусијата би можело да се одвива надвор од редовните училишни часови.

Час 3**Рамноправност помеѓу мажите и жените****Како би требало да ги третираме мажите и жените?**

Цел на учењето	Учениците стануваат свесни за дискриминацијата поврзана со родот во општеството. Учениците се способни да го сфатат гледиштето на жртвите на дискриминацијата поврзана со родот. Учениците се способни да реагираат во ситуации на дискриминација.
Задачи за учениците	Учениците размислуваат како тие, а и општеството во целина, ги третираат жените во нивната земја.
Материјали	Копија од една приказна од материјалот за учениците 2.2 за секоја група. Голем лист хартија и маркер за секоја група.
Метод	Мали групи, дискусија и презентации.

Информации за темата

Ќе треба да се помине уште долг пат пред мажите и жените да бидат третирани како рамноправни човечки суштества според законот и во секојдневниот живот. Различните ситуации во семејството, на училиште и на работа нудат можности да се подигне нивото на емпатија кај поединецот за овие прашања, како и неговиот увид за справување со нив. Овој час е, исто така, и покана за промена на некои практики во одделението или во училиштето.

Часот

Одделението е поделено во групи од по четири или пет ученици. На секоја група ѝ се дава по една, од трите приказни дадени во материјалот за учениците 2.2. Откако учениците ќе завршат со читањето, тие ќе бидат поканети да дискутираат на прашањата дадени со секоја приказна.

Потоа, наставникот води кратка последователна дискусија за секоја приказна, замолувајќи го презентерот од секоја група да даде кратко резиме на нивната приказна и да ги презентира резултатите од дискусијата на групата.

Откако ова ќе биде направено, наставникот ги замолува учениците внимателно да ја прочитаат табелата и текстот на таблата и потоа, да дадат по два примера за разликите во полот и уште два примера за разликите во родот, со цел да се осигура дека сите ученици ги разбрале дадените дефиниции.

Пол	Род
Биолошки определен	Социјално дефиниран
Статичен, не може да се менува	Динамичен, можност за промена
<i>„Полот се однесува на природните определувачки варијабли, кои се базираат врз биолошките карактеристики да се биде жена или маж.“</i>	<i>„Родот е концепт кој се однесува на социјалните разлики, спротивно од биолошките, помеѓу мажите и жените. Тие разлики се научени, променливи во текот на времето и може пошироко да варираат, во зависност од историските, културолошките, традиционалните, географските, религиозните, социјалните и економските фактори.“</i>

На учениците им се дава голем лист хартија и маркер. Сега тие дискутираат во врска со тоа, дали тие мислат дека нивното училиште ја промовира родовата рамноправност или не. Ако тие се согласат дека ја промовира, тие треба да презентираат пет примери кои го поддржуваат мислењето на нивните групи. Ако одговорот е „не“, како и да е, тие треба да набројат пет работи, кои би можеле да се направат, за да се промовира родовата рамноправност во нивното училиште.

Секоја група се замолува да ги презентира нивните заклучоци.

Ако наставникот посака да ја прошири оваа активност во проектна работа, тој/таа треба да ги покани учениците да одберат една или две идеи и да направат план за примена на тие идеи во училиштето. Планот треба да ја вклучи главната цел, различните чекори кои треба да бидат преземени, одговорните луѓе и временскиот план.

Пример за план

Главна цел:		
Што треба да биде направено?	Кој ќе го направи тоа?	Кога треба тоа да биде готово?

Час 4

Социјална правда

Како би требало да ја совладаме нерамноправноста?

Цел на учењето	Учениците стануваат свесни за проблемите поврзани со социјалната правда.
Задачи за учениците	Учениците ги дискутираат прашањата за дистрибутивната правда. Учениците повторно размислуваат за целата тема.
Материјали	(незадолжително) Копии од материјалот за учениците 2.3. и прашањата.
Метод	Дискусија базирана на текст, работа во парови, критичко мислење.

Информации за темата

Во нашето општество, не постои консензус за тоа што вусшност значи социјалната правда. Приказната, употребена на овој час, има за цел да им помогне на учениците да се насочат кон основните принципи, во кои социјалната правда би требало да биде вкоренета, додека, во исто време, ја покажува и комплексноста на прашањето.

Часот

Наставникот им објаснува на учениците дека тој/таа ќе им даде приказна во четири делови и дека по читањето на секој дел ќе има дискусија. По избор, наставникот би можел гласно да ја прочита приказната.

Наставникот, потоа, го дели одделението во парови и на секој пар му го дава првиот дел од материјалот за учениците 2.3. Наставникот може да го прочита гласно, да замоли некој од учениците да го прочита или пак учениците можат да го прочитаат во себе.

Копија за наставникот: прв дел

„ Измина повеќе од еден час помеѓу првиот аларм и тонењето на бродот „Кралицата Меди“. Според тоа, патниците можеа малку да се организираат пред да се качат на бродовите за спасување. Силното невреме го предзвика судрувањето на бродот во еден танкер, кое резултираше со бродолом.

Со половина ден подоцна, некои од бродовите за спасување пристигнаа на копно на еден карпест остров. Тој имаше јајцевидна форма, беше долг околу 1,5 километри, половина од тоа беше широк и делумно покриен со густа шума. Не постоеше ниту еден друг остров во близина. Овој сончев остров не беше населен, освен семејството (Ричалоун), кои живеат во луксузна вила на врвот од ридот и го поседуваа целиот остров.

Пред многу години, ова семејство се насели на островот, одвај одржувајќи контакт со надворешниот свет; тие само го имаа договорено месечното доставување на свежа храна, бензин и сите видови производи кои им беа потребни. Нивниот живот беше добро организиран: тие сами произведуваа струја, можеа да си дозволат да купат доволно храна и пијалоци и го имаа целиот модерен комфор кој го посакуваа. Во минатото, сопственикот бил многу успешен бизнисмен. По конфликтот со властите во врска со даноците, тој се разочарал од животот и решил, од тој момент па натаму, да избегнува секаков контакт со надворешниот свет.

Сопственикот на вилата ги набљудуваше бродовите за спасување кои пристигнуваа на неговиот убав остров и ги симнуваа луѓето спасени од бродоломот.“

Потоа, наставникот го објаснува првото прашање за кое учениците треба да размислуваат, а тоа е, дали, според нивното мислење, сопственикот на островот е морално обврзан да им дозволи на овие луѓе да престојуваат на неговиот остров. Со цел да им помогне на учениците да стигнат до заклучокот, наставникот ќе прочита неколку изјави (дадени подолу) и секој пар треба да одлучи со која/и изјава/и се согласува и зошто. Учениците дискутираат во парови и ги запишуваат нивните одговори.

А. Сопственикот може да не даде дозвола луѓето, спасени од бродоломот, да останат на неговиот остров.

Б. Сопственикот може да не даде дозвола луѓето, спасени од бродоломот, да останат на неговиот остров сè додека тој им ја обезбедува потребната храна и пијалоци.

В. Сопственикот може да не даде дозвола за сите оние луѓе кои не можат да платат (со пари, накит или преку работа) да останат на неговиот остров.

Г. Сопственикот треба да им дозволи на луѓето да останат на неговиот остров колку што е потребно. Луѓето спасени од бродоломот имаат морална обврска да ја почитуваат приватноста на сопственикот и сè што му припаѓа.

Д. Сопственикот треба да им дозволи на луѓето, спасени од бродоломот, безусловен пристап на островот и треба да ги смета за ко-сопственици.

Наставникот може да добие повратна информација од одделението, на пример, со поставување на прашања, како што е: „Колкумина од вас ја избраа изјавата А?“; „Колкумина од вас ја избраа изјавата Б?“; „Зошто?“

Потоа наставникот го дистрибуира вториот дел од приказната.

Копија за наставникот: втор дел

„Сопственикот на островот реши да им дозволи на луѓето, спасени од бродоломот, да останат некое време. Тој очекуваше тие да платат за услугите и храната од неговите резерви. Сè додека имаше останата храна од бродот, тој одбиваше да им продаде нешто.

Имаше 13 спасени луѓе од бродоломот. Тие беа Виктор, неговата бремена жена Џозефа и нивните две деца (3 и 7 години стари). Абрамович, 64, беше богат трговец со накит. Тој беше најстариот член во групата и немаше ниту роднини, ниту пријатели. Тој носеше со себе збирка од златни прстени, дијаманти и други скапоцени камења. Џон, Кејт, Лео и Алфред беа четворица млади пријатели, кои беа силни, здрави и многу вешти. Тие живееле заедно во една куќа, при една алтернативна заедница и тие самите ја обновиле куќата во која живееле.

Марија, адвокат, која работеше со половина работно време на универзитет, можеше да оди многу бавно што се должеше на проблемите со нејзината лева нога и колкот (резултат од една несреќа). Таа беше придружувана од Макс, нејзиниот асистент на универзитетот и тие патуваа во САД, со цел да одржат предавање на една конференција и да дискутираат за издавањето на една книга со издавачот. И двајцата беа експерти по кривично право, но не беа вешти со нивните раце. Последни, но не и помалку важни, беа Марко и неговата девојка Вики, и двајцата членови на бродскиот персонал, кои, во последниот момент, зеаа онолку колку што можеа да носат од бродскиот магацин: конзерви со храна, бисквити, масло и неколку садови за готвење. Сите луѓе, спасени од бродоломот, носеа малку пари со себе, но наредникот на палубата, Марко, носеше голема сума, која ја имаше украдено од еден апартамент во последното пристаниште каде што влегоа.

На островот, на страната од ридот, имаше мала, стара колиба речиси блиску до морето. Имаше само една соба која можеше да послужи како примитивно засолниште за двајца или тројца луѓе.“

Потоа, наставникот објаснува дека секој пар треба да одлучи на кого, според нивното мислење, треба да му се дозволи да го користи засолништето. Наставникот ги чита следните изјави и ги замолува учениците да дискутираат во парови со која/и изјава/и се согласуваат, зошто и дали тие имаат некое друго решение:

А. Бремената жена и децата.

Б. Четворицата млади пријатели, кои се единствено способни да го реновираат засолништето.

В. Трговецот со накит кој ќе плати за тоа (со што ќе им дозволи на другите да купат храна).

Г. Наредникот на палубата и неговата девојка, кои можат да ја споделат нивната храна со останатите луѓе.

Е. Адвокатот, која може да делува како посредник и да ги смирува кавгите помеѓу луѓето, спасени од бродоломот..

По известувањето, се дели и наредниот дел од приказната.

Копија за наставникот: трет дел

„Луѓето, спасени од бродоломот, исто така, требаше да решат што да прават со резервите од храна, кои ги зеде наредникот на палубата со себе и кој немаше намера да ги дели со другите. Всушност, споделувањето значеше намалување на можностите за опстанок за него и за неговата девојка.“

Сега, паровите се замолуваат да размислат кој треба да ја прими храната од бродските залихи. Наставникот повторно ги чита изјавите и ги замолува паровите да дискутираат и да одлучат со која/и изјава/и се согласуваат, зошто и дали тие гледаат друго решение.

А. На наредникот на палубата треба да му се дозволи да ја зачува храната за себе и за неговата девојка.

Б. Храната на располагање треба подеднакво да се подели помеѓу сите луѓе, спасени од бродоломот.

В. Храната на располагање може да биде купена од оној кој ќе понуди највисока цена (со пари, стоки или услуги).

По известувањето, се дели и последниот дел од приказната.

Копија за наставникот: четврт дел

Во парови, учениците дискутираат кој би требало да го замоли сопственикот за храна и како би требало тоа да биде сторено.

„Луѓето, спасени од бродоломот, решија дека храната треба да биде поделена, без никаква компензација. Тие го принудија Марко да ги предаде неговите прехранбени продукти, повикувајќи се на неговото чувство на морална одговорност. Речиси по една недела, храна немаше повеќе и единственото решение беше обидот да се добие малку храна од сопственикот на вилата.“

Потоа, наставникот ги чита следните изјави и прашува со која/и од изјавите тие се согласуваат, зошто и дали тие гледаат друго решение.

А. Секоја личност индивидуално треба да преговара за условите за трговија со сопственикот (плаќање со пари, накит или труд). Во овој случај, семејството со деца и адвокатот и нејзиниот асистент, посебно ќе имаат проблеми.

Б. Сите ресурси кои се на располагање (накит, пари) би требало да се поделат помеѓу сите луѓе, без оглед на вистинскиот сопственик. Храната, купена на овој начин, би требало подеднакво да се подели. Дополнителна храна, потоа, може да се купува индивидуално, во замена за труд.

В. Исто како и под Б, но од сите се очекува да работат онолку колку што можат и да ја делат храната, која тој/таа ќе ја заработи на овој начин.

Г. На трговецот со накит му е дозволено да купи сè што сопственикот е подготвен да продаде и да им „помогне“ на останатите со пакетите со храна.

По известувањето, наставникот може да ја води дискусијата во одделението, со цел да им помогне на учениците, да ја применат приказната во реалниот свет:

Дали препознаваш слични ситуации во нашето општество?

А. ... во твоето соседство или семејство?

Б. ... во твојата земја?

В. ... во глобален размер?

Кои се загрижувачки актуелни ситуации (распределбата на храна, вода, домување и сл.) кои ги знаеш, а те погодуваат поради неправедноста?

А. ... во твоето соседство или семејство?

Б. ... во твојата земја?

В. ... во глобален размер?

Зошто?

На крајот од овој час, мора да има дискусија за основниот концепт на оваа наставна тема. Наставникот може да реши дали ќе додаде уште еден час. За да започне, наставникот дава кратко предавање, употребувајќи ги основните информации за рамноправноста и разновидноста од оваа тема. Тој/таа дури може да подготват и материјал со различни дефиниции. Учениците, потоа, ќе се искажуваат за четирите часови во мали групи: „За што дискутирале?“; „Што научиле?“; „За кои нови прашања станале свесни?“ Тие ќе се произнесат со предлози како да реагираат при ситуации на нерамноправност во нивните животи.

Материјал за учениците 2.1.

Приказната на Весна

Весна, една Ромка, кажува што ѝ се случило нејзе:

„Видов оглас за работа, за работно место асистент за продажба, на излогот од една продавница за облека. Ним им требаше некој помеѓу 18 и 23 години. Јас имам 19, па влегов и ја прашав менаџерката во врска со работата. Таа ми рече да се вратам за два дена, бидејќи сеуште не аплицирале доволно луѓе.

Се вратив два пати и секогаш ми беше кажувана истата работа. Приближно една недела подоцна, отидов повторно во продавницата. Огласот за работа сеуште беше на излогот. Менаџерката беше премногу зафатена да ме прими, но ми беше кажано дека празното работно место е пополнето.

Откако заминав од продавницата, јас бев многу вознемирена така што замолив една пријателка, која не е Ромка, да оди и да праша за работата. Кога таа излезе надвор, рече дека ја замолиле да отиде на интервју во понеделник.“

Прашања

1. Како би се чувствувал/а ако ти се случеше тебе тоа што ѝ се случи на Весна? Како би реагирал/а ако твојот пријател/ка ти кажеше дека е повикан/а на интервју?
2. Што мислиш, зошто менаџерката на продавницата се однесуваше на овој начин? Дали ова го сметаш за форма на дискриминација? Зошто (или зошто не)?
3. Што би можела Весна да стори за тоа? Дали мислиш дека таа би можела да ја промени ситуацијата? Што би направиле другите луѓе да се на нејзино место?
4. Дали очекуваш законот да стори нешто за ваква ситуација? Што би требало да вели законот?
5. Дали би можело ова истото да се случи и во твојата земја? Ако може, кои групи би биле засегнати?

Материјал за учениците 2.2

Мажи и жени: приказната

Приказна 1

„Тоа ми се случи многу пати. По вечерата, мајка ми очекуваше нејзините деца да ги однесат сите садови во кујната, да ја исчистат масата, да ги измијат садовите, да се осигураат дека сè е ставено во кујнскиот плакар и дека кујната е уредна и чиста. Уште еднаш, моите двајца браќа, бидејќи беа постари од мене, ми рекоа дека ова нешто не е за нив и дека јас тоа морам да го направам, само затоа што сум девојче. Јас не се спротивставив овој пат, бидејќи бев многу вознемирена. Му се пожалив на татко ми, но тој ми рече дека било добро да вежбаам малку и дека тоа е добра подготовка за да станам домаќинка.“

Прашања

1. Можеш ли да замислиш ова да се случува во твоето семејство?
2. Замисли дека ти си ова девојче: што би сакал/а да им кажеш на твоите браќа? И на твојот татко?
3. Дали се согласуваш со текстот во член 1 од Универзалната декларација за човекови права? Како тој да се примени во погоре-споменатата приказна?

„Сите човечки суштества се раѓаат слободни и рамноправни по достоинство и права.“

Приказна 2

„Шест момчиња стоеја околу мене на училишното игралиште. Сите зјапаа во мене и ме задеваа. Тие рекоа: „Еј момци, дали сте сигурни дека ова е девојче? Сакате ли да провериме малку подетално?“ Потоа, еден од нив ми пристапи, со намера да ме допира. Но, во истиот момент, директорот на училиштето дојде на игралиштето и момчињата си заминаа.“

Прашања

1. Можеш ли да замислиш дека ова може да се случува во твоето или околу твоето училиште? Дај примери!
2. Замисли дека ти си ова девојче – што би сакал/а да им кажеш на овие момчиња?

3. Замисли си друго момче кое оддалеку гледа што се случува. Дали ова момче би требало да се вмеша? Зошто да/зошто не? Тогаш, како би требало да постапи?

4. Дали мислиш дека ова што се случило може да биде „сексуално вознемирување“, согласно со дефиницијата која следи?

„Сексуалното вознемирување е секое однесување кое со збор, дејство или психолошки ефект од сексуална природа, со намера или дејство, нанесува повреда на дигнитетот на личноста или создава заплашување, одбивност или понижување, заканување или слични ситуации и кое е мотивирано од припадноста на друг пол или различна сексуална ориентација и кое на жртвата му прикажува несоодветно физичко, вербално, сугерирачко или друго однесување.“

Приказна 3

„ Како млад инженер, јас конкурирав на работното место за технички менаџер за одржување во една фабрика за градежни материјали. Бев поканета да учествувам во опитите, техничките и психолошките тестови заедно со уште 24 други луѓе, сите мажи, освен мене. По оваа фаза, беа избрани пет луѓе за интервју со генералниот директор. Бидејќи по тестовите, јас бев рангирана трета, не бев меѓу нив (ја добив оваа информација, на доверлива основа, од еден мој пријател кој работи во административната канцеларија за персоналот). Не спомнувајќи ја оваа информација, се обидов да му се јавам на генералниот директор. Кога договорив разговор со него, прашав дали имаа предвид дека сум женско. Тој одрече, но рече дека мора да признае дека жените често забременуваат по неколку години, а тоа за некои работни места создава проблеми во континуитетот. Исто така, тој рече, посебно за оваа работа, дека би било тешко за жена, бидејќи сите работници во техничкиот тим беа мажи и тие би се однесувале грубо. Јас требаше да се сметам себеси среќна што не бев избрана.“

Прашања

1. Можеш ли да замислиш ова да се случува во некоја компанија во твојот регион?

2. Замисли дека ти си оваа жена: што би сакал/а да му кажеш на генералниот директор?

3. Дали мислиш дека генералниот директор делува против законот во твојата земја? Ако да, како би можел/а да го докажеш ова?

„Сите форми на дискриминација на ниво на родот во процесот на вработување, огласите за слободни работни места, процедурите за избирање, вработувањето и отпуштањето се спротивни на законските одредби.“

Материјал за учениците 2.3.

Бродоломот

Прв дел

„Измина повеќе од еден час помеѓу првиот аларм и тонењето на бродот „Кралицата Меди“. Според тоа, патниците можеа малку да се организираат пред да се качат на бродовите за спасување. Силното невреме го предзвика судрувањето на бродот во еден танкер, кое резултираше со бродолом.

По половина ден подоцна, некои од бродовите за спасување пристигнаа на копно на еден карпест остров. Тој имаше јајцевидна форма, беше долг околу 1,5 километри, половина од тоа беше широк и делумно покриен со густа шума. Не постоеше ниту еден друг остров во близина. Овој сончев остров не беше населен, освен семејството Ричалон, кои живеат во луксузна вила на врвот од ридот и го поседуваа целиот остров.

Пред многу години, ова семејство се насели на островот, одвај одржувајќи контакт со надворешниот свет; тие само го имаа договорено месечното доставување на свежа храна, бензин и сите видови производи кои им беа потребни. Нивниот живот беше добро организиран: тие сами произведуваа струја, можеа да си дозволат да купат доволно храна и пијалоци и го имаа целиот модерен комфор кој го посакуваа. Во минатото, сопственикот бил многу успешен бизнисмен. По конфликтот со властите во врска со даноците, тој се разочарал од животот и решил, од тој момент па натаму, да избегнува секаков контакт со надворешниот свет.

Сопственикот на вилата ги набљудуваше бродовите за спасување кои пристигнуваа на неговиот убав остров и ги симнуваа луѓето спасени од бродоломот.“

Втор дел

„Сопственикот на островот реши да им дозволи на луѓето, спасени од бродоломот, да останат некое време. Тој очекуваше тие да платат за услугите и храната од неговите резерви. Сè додека имаше останата храна од бродот, тој одбиваше да им продаде нешто.

Имаше 13 луѓе спасени од бродоломот. Тие беа Виктор, неговата бремена жена Џозефа и нивните две деца (3 и 7 години стари). Абрамович, 64, беше богат трговец со накит. Тој беше најстариот член во групата и немаше ниту роднини, ниту пријатели. Тој носеше со себе збирка од златни прстени, дијаманти и други скапоцени камења. Џон, Кејт, Лео и Алфред беа четворица млади пријатели, кои

беа силни, здрави и многу вешти. Тие живееле заедно во една куќа, при една алтернативна заедница и тие самите ја обновиле куќата во која живееле.

Марија, адвокат, која работеше со половина работно време на универзитет, можеше да оди многу бавно што се должеше на проблемите со нејзината лева нога и колкот (резултат од една несреќа). Таа беше придружувана од Макс, нејзиниот асистент на универзитетот и тие патуваа во САД, со цел да одржат предавање на една конференција и да дискутираат за издавањето на една книга со издавачот. И двајцата беа експерти по кривично право, но не беа вешти со нивните раце. Последни, но не и помалку важни, беа Марко и неговата девојка Вики, и двајцата членови на бродскиот персонал, кои, во последниот момент, зеа онолку колку што можеа да носат од бродскиот магацин: конзерви со храна, бисквити, масло и неколку садови за готвење. Сите луѓе спасени од бродоломот носеа малку пари со себе, но наредникот на палубата, Марко, носеше голема сума, која ја имаше украдено од еден апартамент во последното пристаниште каде што влегоа.

На островот, на страната од ридот, имаше мала, стара колиба речиси блиску до морето. Имаше само една соба која можеше да послужи како примитивно засолниште за двајца или три луѓе.“

Трет дел

„Луѓето, спасени од бродоломот, исто така, требаше да решат што да прават со резервите од храна, кои ги зеа наредникот на палубата со себе и кој немаше намера да ги дели со другите. Всушност, споделувањето значеше намалување на можностите за опстанок за него и за неговата девојка.“

Четврт дел

„Луѓето, спасени од бродоломот, решија дека храната треба да биде поделена, без никаква компензација. Тие го принудија Марко да ги предаде неговите прехранбени продукти, повикувајќи се на неговото чувство на морална одговорност. Речиси по една недела, храна немаше повеќе и единственото решение беше обидот да се добие малку храна од сопственикот на вилата.“